

Na osnovu člana 49 stav 1 Zakona o veterinarstvu ("Službeni list CG", broj 30/12) Vlada Crne Gore na sjednici od 30. jula 2015. godine, donijela je

Plan upravljanja kriznim situacijama u slučaju pojave slinavke i šapa

*Plan je objavljen u "Službenom listu CG", br. 56/2015 od 2.10.2015.
godine.*

1. UVOD

Slinavka i šap spada u naročito opasne zarazne bolesti i karakteriše je veoma naglo i brzo širenje. Uzročnik bolesti je visokopatogeni RNK virus koji pripada porodici Picornaviridae, rod Aftovirus. Postoji sedam imunološki i serološki različitih tipova virusa slinavke i šapa (A, O, C, SAT1, SAT2, SAT3 i Asia 1) od kojih svaki ima više tipova za koje ne postoji unakrsna zaštita. Virus slinavke i šapa ima široki raspon domaćina, uključujući goveda, svinje, ovce, koze, jelene, losove, antilope i bizone. Izuzetno rijetko može da oboli i čovjek (bolest je profesionalnog karaktera).

Tipovi A-O-C su rasprostranjeni širom Južne Amerike, Sjeverne Afrike i na Srednjem Istoku; u Centralnoj i Južnoj Africi je prisutan tip SAT; tip Azija je prisutan na Dalekom Istoku, iako je bilo izolovanih slučajeva u Turskoj i Grčkoj. U 2001. godini je izbila ozbiljna zaraza slinavke i šapa u Evropi koja je zahvatila Englesku, Irsku, Holandiju i Francusku, prouzrokovana O1 serotipom virusa.

Slinavka i šap je visokozarazna bolest koja se prenosi kretanjem zaraženih ili kontaminiranih životinja, proizvoda, ljudi ali i putem vjetra. Zaražene životinje proizvode velike količine virusa, čak i prije pojave simptoma bolesti. Bolest se prenosi direktnim i indirektnim kontaktom. Virus je jako otporan u okruženju gdje je prisutna bolest i unutar iste farme se može lako proširiti između različitih sektora, putem lica, alata, slame i đubriva. Značajnu ulogu igraju živi vektori (ljudi) i neživi vektori (vozila, oprema). Virus slinavke i šapa se može širiti vazduhom, posebno u umjerenim zonama, do 60 kilometara kopnom i 300 km morem. U slučaju povoljnih klimatskih i uslova sredine i usled prisustva zaraženih životinja, virus se prenosi aerosolom kao i putem vjetra na velike udaljenosti. Svinje pojačavaju infekciju i utiču na masovnu produkciju virusa respiratornim putem u aerosolima. Ovce i koze mogu ispoljavati blage i neuočljive kliničke simptome i zato mogu imati značajnu ulogu u održavanju i širenju infekcije.

Uvoz svježeg i zamrznutog mesa, mlijeka u prahu i drugih proizvoda životinjskog porijekla iz zemalja gdje je bolest prisutna, može predstavljati značajan faktor rizika za status zemlje slobodne od ove bolesti.

Pojava ove bolesti izaziva velike negativne socioekonomske posljedice za državu i šire okruženje i može dovesti do ugrožavanja opstanka populacije domaćih papkara: goveda, ovaca, koza i svinja. Pojava bolesti dovodi do ograničavanja unutrašnje i međunarodne trgovine ovim vrstama proizvodnih životinja i proizvodima životinjskog porijekla.

Na osnovu raspoloživih podataka ova bolest nikada nije zabilježena u Crnoj Gori.

Slinavka i šap je registrovana na području bivše zajednice 1996. godine na teritoriji Kosova. Efikasnim stručnim veterinarsko sanitarnim i zoohigijenskim i drugim zaštitnim mjerama spriječena je pojava i unošenje bolesti sa teritorije Kosova.

Crna Gora je i zvanično priznata kao zemlja slobodna od slinavke i šapa, bez vakcinacije, od strane Međunarodne organizacije za zdravlje životinja (World Organisation for animal health-OIE) 2006. godine.

U slučaju pojave slinavke i šapa sprečavanje pojave i iskorjenjivanje vrši se sprovođenjem mjera u skladu sa ovim planom upravljanja u kriznim situacijama za slinavku i šap (u daljem tekstu: Krizni plan).

Glavni cilj donošenja Kriznog plana je smanjivanje rizika i opasnosti od pojave slinavke i šapa kod prijemčivih životinja, radi sprječavanja unosa virusa slinavke i šapa, postizanja i očuvanja statusa slobodnog od slinavke i šapa bez vakcinacije i stvaranja uslova za nesmetan promet živih životinja i proizvoda životinjskog porijekla.

2. NORMATIVNI OKVIR

2.1.1. Zakonski i podzakonski akti:

- Zakon o veterinarstvu ("Službeni list CG", broj 30/12);
- Zakon o zaštiti dobrobiti životinja ("Službeni list CG", broj 14/08);
- Zakon o zaštiti i spašavanju ("Službeni list CG", br. 13/07 i 32/11);
- Pravilnik o klasifikaciji bolesti životinja, načinu prijavljivanja i obavještanja o zaraznim bolestima životinja ("Službeni list CG", broj 5/08);
- Pravilnik o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa ("Službeni list CG", broj 38/15);
- Pravilnik o načinu neškodljivog uklanjanja životinjskih leševa i otpadaka životinjskog porekla i o uslovima koje moraju da ispunjavaju objekti i oprema za sabiranje, neškodljivo uklanjanje i utvrđivanje uzroka uginuća i prevozna sredstva za transport životinjskih leševa i otpadaka životinjskog porekla ("Službeni list SFRJ", broj 53/89);
- Pravilnik o načinu vršenja veterinarsko-sanitarnog pregleda i kontrole životinja pre klanja i proizvoda životinjskog porekla ("Službeni list SFRJ", broj 68/89); i
- Program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja.

2.2 SUMNJA NA SLINAVKU I ŠAP

2.2.1 Obavještanje o postojanju sumnje na slinavku i šap

Držalac goveda, ovaca, koza i svinja dužan je da obavijesti najbližu veterinarsku ambulantu ili službenog veterinara u skladu sa članom 56 stav 2 alineja 1 Zakona o veterinarstvu, ukoliko među prijemčivim vrstama životinja na svom gazdinstvu primijeti pojavu uzastopno dva i više slučajeva oboljenja ili uginuća sa istim ili sličnim znacima ili kada nastupi naglo uginuće bez vidljivog uzroka.

Veterinar na osnovu prijave sumnje od strane držaoca vrši klinički pregled prijemčivih životinja i kada utvrdi promjene koje ukazuju na sumnju na slinavku i šap dužan je da bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24 sata (telefonom i telefaksom ili elektronskim putem) prijavi sumnju nadležnom službenom veterinaru u skladu sa članom 4 Pravilnika o klasifikaciji bolesti životinja, načinu prijavljivanja i obavještanja o zaraznim bolestima životinja.

Službeni veterinar nakon dobijanja obavještenja o prijavi sumnje bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24 sata, obavještava Veterinarsku upravu (u daljem tekstu: Upravu) i pravna lica koja obavljaju veterinarsku djelatnost na tom području u skladu sa članom 4 Pravilnika o klasifikaciji bolesti životinja, načinu prijavljivanja i obavještanja o zaraznim bolestima životinja.

2.2.2. Mjere koje se preduzimaju u slučaju sumnje na pojavljivanje slinavke i šapa

Držalac goveda, ovaca, koza ili svinja dužan je da odvoji zdrave životinje od životinja za koje se sumnja da su oboljele, ne dozvoli ulazak neovlašćenih lica na gazdinstvo odnosno u objekat, ne izvodi ili izgoni životinje van gazdinstva odnosno objekta, sačuva uginulu životinju do dolaska veterinara, omogući klinički pregled, uzimanje materijala za dijagnostičko ispitivanje, kao i epizootiološko ispitivanje i sprovede i druge naložene ili propisane mjere u skladu sa članom 56 stav 2 Zakona o veterinarstvu.

Veterinar koji posumnja na bolest dužan je da: naloži držaocu životinja da sprovede propisane mjere i da naložene mjere upiše u evidenciju koja se vodi na gazdinstvu, preduzme neophodne mjere radi potvrđivanja ili isključivanja sumnje na bolest kada utvrdi bolest odnosno sumnju na bolest iz člana 54 Zakona o veterinarstvu.

Uzimanje odgovarajućeg broja uzoraka za laboratorijsko ispitivanje potrebno za potvrđivanje bolesti u skladu sa Pravilnikom o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa (Prilog 1 - Žarište bolesti i Prilog 2 - Kliničko i laboratorijsko ispitivanje) u slučaju bolesti, kada se na gazdinstvu nalazi jedna ili više prijemčivih vrsta životinja sa sumnjom da su zaražene virusom slinavke i šapa.

Specijalistička veterinarska laboratorija vrši laboratorijsku dijagnostiku slinavke i šapa, patoanatomska ispitivanja u slučaju sumnje na slinavku i šap, obezbjeđuje i vrši kontinuiranu laboratorijsku dijagnostiku slinavke i šapa. Specijalistička veterinarska laboratorija vrši laboratorijsku dijagnostiku sljedećim dijagnostičkim postupcima: za dokazivanje antitijela virusa slinavke i šapa koriste se komercijalno dostupni kompleti NSP ELISA kitovi, koji se

zasnivaju na dokazivanju antitijela za nestrukturani protein 3ABC virusa slinavke i šapa u serumu goveda, ovaca, koza i svinja i omogućava dokazivanje antitijela nezavisno o serotipu koji uzrokuje infekciju.

Uzorci koji su reagovali pozitivno na prisustvo virusa slinavke i šapa u cilju dobijanja potvrdnog rezultata, dostavljaju se referentnoj laboratoriji Evropske unije za slinavku i šap (Institute for Animal Health, Pirbright.)

Službeni veterinar nadležan za određeno epizootiološko područje dužan je da sumnju na bolest prijavi na propisani način Upravi i na osnovu prijave sprovede epizootiološko ispitivanje, u skladu sa članom 9 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa.

Službeni veterinar u slučaju sumnje na prisustvo bolesti slinavke i šapa naređuje sprovođenje mjera iz čl. 4 do 7 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa.

2.3. POTVRĐIVANJE PRISUSTVA BOLESTI SLINAVKE I ŠAP

2.3.1 Obavještanje o potvrđenom prisustvu slinavke i šapa

Veterinar je dužan da nakon dobijanja izvještaja o laboratorijskom ispitivanju dostavljenih uzoraka prijavi potvrđeni slučaj slinavke i šapa bez odlaganja službenom veterinaru nadležnom za to epizootiološko područje, najkasnije u roku od 24 sata (telefonom, telefaksom ili elektronskim putem i u pisanoj formi na Obrascu "PB") u skladu sa članom 5 Pravilnika o klasifikaciji bolesti životinja, načinu prijavljivanja i obavještanja o zaraznim bolestima životinja.

Službeni veterinar nadležan za to epizootiološko područje dužan je da o pojavi zarazne ili parazitske bolesti ili sumnje na bolest obavijesti o potvrđivanju bolesti slinavke i šapa pravna lica koja obavljaju veterinarsku djelatnost u skladu sa članom 58 Zakona o veterinarstvu i Upravu bez odlaganja, a najkasnije u roku 24 sata (telefonom, telefaksom ili elektronskim putem i u pisanoj formi na Obrascu "PB"), a izvještaj o pojavi slinavke i šapa dostavi Upravi do 15. u mjesecu, za protekli mjesec u skladu sa članom 5 Pravilnika o klasifikaciji bolesti životinja, načinu prijavljivanja i obavještanja o zaraznim bolestima životinja.

2.3.2 Mjere koje se preduzimaju u slučaju potvrđivanja prisustva bolesti slinavke i šap

Na gazdinstvu na kojem je potvrđeno prisustvo slinavke i šapa službeni veterinar naređuje sprovođenje mjera iz čl. 4, 5 i 8 i sprovodi epizootiološko ispitivanje u skladu sa članom 9 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa. U slučaju kada postoji opasnost od zaražavanja prijemčivih vrsta životinja u laboratorijama, zoološkim vrtovima, parkovima prirode, ograđenim područjima ili drugim mjestima i na mjestima gdje se životinje drže u naučne svrhe ili radi očuvanja vrste ili genetskih resursa životinja za proizvodnju, službeni veterinar naređuje i sprovođenje odgovarajućih biosigurnosnih mjera da bi se te životinje zaštitile od zaraze u skladu sa članom 10 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa.

2.3.3 Mjere koje se primjenjuju u klanicama, na graničnim prelazima i prevoznim sredstvima

U slučaju potvrđivanja slinavke i šapa u klanici, na graničnom prelazu ili prevoznom sredstvu, službeni veterinar sprovodi epizootiološko ispitivanje i naređuje sprovođenje mjera iz člana 11 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa. Ove mjere primjenjuju se i na kontaktnim gazdinstvima. Kada postoji sumnja da su prijemčive vrste životinja na gazdinstvu, koje se nalazi odmah do objekta ili prevoznog sredstva kontaminirane, proglašava se izbijanje/pojava bolesti u objektu ili prevoznom sredstvu i službeni veterinar naređuje sprovođenje mjera iz čl. 8 i 14 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa.

2.3.4. Mjere koje se primjenjuju na gazdinstvima koja se sastoje od različitih epizootioloških proizvodnih jedinica

Na gazdinstvu na kojem je potvrđeno prisustvo slinavke i šapa, a koje ima različite proizvodne jedinice službeni veterinar može dozvoliti odstupanje od sprovođenja mjera iz člana 8 stav 1 tačka 1 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa ovog pravilnika, na proizvodnoj jedinici koja nije zaražena slinavkom i šapom u skladu sa članom 12 ovog pravilnika.

2.3.5. Mjere koje se preduzimaju na kontaktnim gazdinstvima

Na gazdinstvu koje je službeni veterinar odredio kao kontaktno gazdinstvo odnosno gazdinstvo sa kojeg je unijet ili na koje može biti unijet virus slinavke i šapa kretanjem ljudi, životinja, proizvoda životinjskog porijekla, prevoznih sredstava sa drugih gazdinstava (koja su pod sumnjom ili je na njima potvrđeno prisustvo slinavke i šapa) službeni veterinar naređuje sprovođenje mjera u skladu sa članom 13 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa.

2.3.6. Određivanje zaraženog i ugroženog područja

Granice zaraženog, odnosno ugroženog područja utvrđuje Uprava, u zavisnosti od prirode bolesti, konfiguracije terena, bioloških faktora, sprovođenja mjera kontrole zdravlja životinja, biosigurnosnih mjera i načina uzgoja životinja u skladu sa članom 60 Zakona o veterinarstvu. Nakon službenog potvrđivanja prisustva bolesti slinavke i šapa, Uprava određuje zaraženo i ugroženo područje u skladu sa članom 14 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa.

2.3.7. Označavanje zaraženog i ugroženog područja

Označavanje zaraženog i ugroženog područja vrši se tablama i trakama, sa tekstom upozorenja datim u Prilogu 1 koji je sastavni dio Kriznog plana.

2.4. MJERE KOJE SE SPROVODE U ZARAŽENOM PODRUČJU

U zaraženom području sprovode se mjere utvrđene članom 15 i Prilogom 2 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa čije sprovođenje naređuje službeni veterinar.

2.4.1. Mjere koje se odnose na svježe meso i proizvode od mesa koji su proizvedeni u zaraženom području

Prilikom postupanja sa svježim mesom, mljevenim mesom, mesnim prerađevinama i proizvodima od mesa dobijenim od prijemčivih vrsta životinja, koje potiču iz zaraženog područja kao i svježim mesom, mljevenim mesom, mesnim prerađevinama i proizvodima od mesa dobijenim od prijemčivih vrsta životinja koji su proizvedeni u objektima koji se nalaze u zaraženom području sprovode se mjere utvrđene članom 16 i Prilogom 7 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa čije sprovođenje naređuje službeni veterinar.

2.4.2. Mjere koje se odnose na mlijeko i proizvode od mlijeka proizvedene u zaraženom području

Prilikom postupanja sa mlijekom dobijenim od prijemčivih vrsta životinja koje potiče iz zaraženog područja i proizvoda od mlijeka proizvedenih od takvog mlijeka sprovode se mjere utvrđene članom 17 i Prilogom 5 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa čije sprovođenje naređuje službeni veterinar.

2.4.3. Mjere koje se odnose na sjeme, jajne ćelije i embrione prikupljene od prijemčivih vrsta životinja u zaraženom području

Prilikom postupanja sa sjemenom, jajnim ćelijama i embrionima dobijenim od prijemčivih vrsta životinja koje potiču iz zaraženog područja sprovode se mjere utvrđene članom 18 i Prilogom 2 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa čije sprovođenje naređuje službeni veterinar.

2.4.4. Prevoz i distribucija stajnjaka i đubriva prijemčivih vrsta životinja proizvedenih u zaraženom području

Prilikom postupanja sa stajnjakom sa gazdinstva iz objekata ili sa prevoznih Sredstava u zaraženom odnosno ugroženom području sprovode se mjere utvrđene članom 19 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa čije sprovođenje naređuje službeni veterinar.

2.4.5. Mjere koje se odnose na kožu i krzno prijemčivih vrsta životinja u zaraženom području

Prilikom postupanja sa kožama i krznom prijemčivih vrsta životinja koje potiču iz zaraženog područja sprovode se mjere utvrđene članom 20 i Prilogom 7 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa čije sprovođenje naređuje službeni veterinar.

2.4.6. Mjere koje se odnose na vunu ovaca, dlaku preživara i čekinje svinja proizvedene u zaraženom području

Prilikom postupanja sa vunom ovaca, dlakama preživara i čekinjama svinja koje potiču iz zaraženog područja sprovode se mjere utvrđene članom 21 i Prilogom 7 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa čije sprovođenje naređuje službeni veterinar.

2.4.7. Mjere koje se odnose na ostale proizvode životinjskog porijekla proizvedene u zaraženom području

Prilikom postupanja sa ostalim proizvodima životinjskog porijekla (krv i proizvodi od krvi uključujući farmaceutske proizvode, proizvode za dijagnostiku in vitro, laboratorijski reagensi, salo i topljene masnoće, hrana za kućne ljubimce i žvakalice za pse, lovačke trofeje papkara, kopitara i životinjska crijeva), dobijenim od prijemčivih vrsta životinja sprovode se mjere utvrđene članom 22 i Prilogom 7 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa čije sprovođenje naređuje službeni veterinar.

2.4.8. Mjere koje se odnose na hranu za životinje, sijeno i slamu proizvedene u zaraženom području

Prilikom postupanja sa hranom za životinje, sijenom i slamom koje potiču iz zaraženog područja sprovode se mjere utvrđene članom 23 i Prilogom 7 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa čije sprovođenje naređuje službeni veterinar.

2.5. MJERE KOJE SE SPROVODE U UGROŽENOM PODRUČJU

U ugroženom području sprovode se mjere utvrđene članom 24 i Prilogom 2 i 3 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa čije sprovođenje naređuje službeni veterinar.

2.5.1. Mjere koje se odnose na svježe meso životinja prijemčivih vrsta koje potiču iz ugroženog područja i na proizvode od mesa proizvedene od takvog mesa

Prilikom postupanja sa svježim mesom, mljevenim mesom, mesnim prerađevinama i proizvodima od mesa dobijenim od prijemčivih vrsta životinja, koje potiču iz ugroženog područja kao i svježim mesom, mljevenim mesom, mesnim prerađevinama i proizvodima od mesa dobijenim od prijemčivih vrsta životinja koji su proizvedeni u objektima koji se nalaze u ugroženom području sprovode se mjere utvrđene članom 25 i Prilogom 8 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa čije sprovođenje naređuje službeni veterinar.

2.5.2. Mjere koje se odnose na mlijeko i proizvode od mlijeka životinja prijemčivih vrsta proizvedene u ugroženom području

Prilikom postupanja sa mlijekom dobijenim od prijemčivih vrsta životinja koje potiče iz ugroženog područja i mlijeka i proizvoda od mlijeka proizvedenih od takvog mlijeka sprovode se mjere utvrđene članom 26 i Prilogom 5 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa čije sprovođenje naređuje službeni veterinar.

2.5.3. Prevoz i razbacivanje stajnjaka dobijenog od životinja prijemčivih vrsta u ugroženom području

Prilikom postupanja sa stajnjakom sa gazdinstva, iz objekata ili prevoznih sredstava u zaraženom odnosno ugroženom području sprovode se mjere utvrđene članom 27 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa čije sprovođenje naređuje službeni veterinar.

2.6. REGIONALIZACIJA

Ako se utvrdi da se virus slinavke i šapa širi uprkos mjerama sprovedenim u skladu sa Pravilnikom o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa i ako epidemija slinavke i šapa poprimi velike razmjere i kada se sprovodi hitna vakcinacija, vrši se podjela područja na jednu ili više zona koje su pod ograničenjem ili bez ograničenja i sprovode se mjere u skladu sa ovim pravilnikom i o tome se obavještava Evropska Komisija.

2.6.1. Mjere koje se primjenjuju u zoni pod ograničenjem

U zoni pod ograničenjem, primjenjuju se mjere iz člana 29 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa.

2.6.2. Identifikacija životinja prijemčivih vrsta

U slučaju izbijanja slinavke i šapa, službeni veterinar naređuje zabranu kretanja životinja prijemčivih vrsta sa gazdinstva na kojem se drže, ukoliko nijesu identifikovane i gazdinstva sa kojeg potiču ili bilo kojeg gazdinstva sa kojeg dolaze i sprovođenje mjera u skladu sa članom 30 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa.

2.6.2. Kontrola kretanja u slučaju izbijanja slinavke i šapa

U slučaju izbijanja slinavke i šapa u zoni pod ograničenjem, radi kontrole kretanja životinja prijemčivih vrsta službeni veterinar naređuje vlasnicima životinja sprovođenje mjera iz člana 31 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa.

2.6.3. Uslovi za premještanje i prevoz kopitara

U slučaju kada se primjenjuju mjere potpune zabrane kretanja i stavljanja u promet prevoz kopitara sa gazdinstava za koja su uvedena ograničenja vrši se u skladu sa Prilogom 6 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa.

2.7. VAKCINACIJA

Protiv slinavke i šapa ne vrši se vakcinacija životinja kao ni davanje hiperimunih seruma osim u slučajevima propisanim Pravilnikom o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa kada se proizvodnja, skladištenje, nabavka, distribucija i prodaja vakcina protiv slinavke i šapa vrše u skladu sa članom 32 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa.

2.7.1. Uslovi za sprovođenje hitne vakcinacije

Vakcinacija prijemčivih vrsta životinja protiv bolesti slinavke i šapa vrši se u hitnim slučajevima na osnovu rezultata procjene rizika u skladu sa članom 33 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa. (zaštitna vakcinacija u skladu sa Prilogom 9) na osnovu posebnog programa vakcinacije koji donosi Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja

2.7.2. Sprovođenje hitne vakcinacije

Hitna vakcinacija protiv slinavke i šapa sprovodi se po Programu o sprovođenju hitne vakcinacije iz člana 34 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa, koja može biti zaštitna ili supresivna.

2.7.3. Zaštitna vakcinacija

Sprovođenje hitne zaštitne vakcinacije vrši se u skladu sa članom 35 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa.

2.7.4. Supresivna vakcinacija

Sprovođenje hitne supresivne vakcinacije vrši se u skladu sa članom 36 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa.

2.7.5. Mjere koje se sprovode u području vakcinacije u periodu od početka hitne vakcinacije do isteka najmanje 30 dana nakon završetka vakcinacije (Faza I)

U području vakcinacije u periodu od početka hitne vakcinacije do isteka najmanje 30 dana nakon završetka vakcinacije sprovode se mjere u skladu sa članom 37 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa

2.7.6. Mjere koje se sprovode na području vakcinacije u periodu od hitne vakcinacije do završetka istraživanja i razvrstavanja gazdinstava u kategorije (Faza II)

U području vakcinacije u periodu koji počinje najranije 30 dana od završetka hitne vakcinacije i traje do završetka istraživanja i razvrstavanja gazdinstava u kategorije sprovode se mjere u skladu sa članom 38 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa.

2.7.7. Kliničko i serološko ispitivanje na području vakcinacije (Faza II-A)

Kliničko i serološko ispitivanje sprovodi se na području vakcinacije u periodu koji počinje najranije 30 dana od dana završetka hitne vakcinacije i traje do završetka kliničkog i serološkog ispitivanja u skladu sa članom 39 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa.

2.7.8. Razvrstavanje gazdinstava na području vakcinacije

Razvrstavanje gazdinstava na području vakcinacije vrši se u skladu sa članom 40 i Prilogom 1 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa.

2.7.9. Mjere koje se primjenjuju na području vakcinacije nakon završenog ispitivanja i razvrstavanja gazdinstava do ponovnog uspostavljanja statusa područja slobodnog od bolesti slinavke i šapa i zaraze virusom slinavke i šapa (Faza III)

Na području vakcinacije nakon završenog ispitivanja i razvrstavanja gazdinstava do ponovnog uspostavljanja statusa područja slobodnog od bolesti slinavke i šapa i zaraze virusom slinavke i šapa primjenjuju se mjere utvrđene članom 41 i Prilogom 3, 8 i 9 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa.

2.8. POTVRDA SLINAVKE I ŠAPA KOD DIVLJIH ŽIVOTINJA

U slučaju potvrde slinavke i šapa kod divljih životinja sprovode se mjere u skladu sa Prilogom 10 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa.

2.8. ČIŠĆENJE, PRANJE I DEZINFEKCIJA

Postupci čišćenja i dezinfekcije, sprovode se pod službenim nadzorom u skladu sa Prilogom 3 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa i Stručnim uputstvom za veterinare koje priprema Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja-Veterinarska uprava.

2.9. PONOVO UVOĐENJE ŽIVOTINJA NA GAZDINSTVIMA

Ponovno uvođenje ili naseljavanje životinja na gazdinstvo na kojem je bila potvrđena slinavka i šap vrši se u skladu sa Prilogom 4 Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa.

2.10. USMRĆIVANJE ZARAŽENIH ŽIVOTINJA I ONIH KOJE SU BILE SA NJIMA U KONTAKTU

Usmrćivanje zaraženih životinja sprovodi se u skladu sa članom 59 stav 1 tačka 8 i 9 Zakona o veterinarstvu, članom 16 stav 2 tačka 4, stav 3, stav 4, stav 5 tačka 1 i stav 8 Zakona o zaštiti dobrobiti životinja i članom 14 Pravilnika o načinu vršenja veterinarsko - sanitarnog pregleda i kontrole životinja prije klanja i proizvoda životinjskog porijekla.

2.11. NEŠKODLJIVO UKLANJANJE LEŠEVA I PREDMETA KONTAMINIRANIH VIRUSOM SLINAVKE I ŠAPA

Neškodljivo uklanjanje leševa i predmeta kontaminiranih uzročnikom klasične kuge svinja sprovodi se u skladu sa čl. 105 i 106 Zakona o veterinarstvu i Pravilnikom o načinu neškodljivog uklanjanja životinjskih leševa i otpadaka životinjskog porijekla i o uslovima koje moraju da ispunjavaju objekti i oprema za sabiranje, neškodljivo uklanjanje i utvrđivanje uzroka uginuća i prevozna sredstva za transport životinjskih leševa i otpadaka životinjskog porijekla.

2.12. NAKNADA ŠTETE

Vlasniku životinja koje su uginule ili koje su usmrćene zbog sprovođenja naređenih mjera za suzbijanje slinavke i šapa, kao i za stvari i sirovine koje su oštećene ili uništene prilikom sprovođenja naređenih mjera pripada naknada štete u visini tržišne vrijednosti životinja ili predmeta u trenutku izvršenja mjere u skladu sa članom 69 stav 1 i članom 70 Zakona o veterinarstvu.

Mjere za suzbijanje pojave i iskorjenjivanje slinavke i šapa koje se odnose na zdravstvenu zaštitu, kliničke preglede, postavljanje dijagnoze i laboratorijsko ispitivanje u cilju potvrđivanja prisustva virusa slinavke i šapa vrše se u skladu sa zakonom, pravilima struke i Stručnim uputstvom za sprovođenje Kriznog plana koje donosi Uprava.

2.14. POMOĆ DRUGIH ORGANA DRŽAVNE UPRAVE U SPROVOĐENJU KRIZNOG PLANA

Kada se pojavi slinavka i šap, u zavisnosti od stepena opasnosti, Uprava može da zatraži pomoć od organa uprave nadležnog za poslove policije i organa državne uprave nadležnog za poslove odbrane radi sprovođenja mjera suzbijanja i iskorjenjivanja bolesti, u skladu sa članom 65 Zakona o veterinarstvu.

Vlada može zadužiti organ uprave nadležan za poslove policije i organ državne uprave nadležan za poslove odbrane da sprovodi mjere ograničenja ili zabrane kretanja ljudi i životinja na određenim područjima, a po potrebi i na djelovima granice Crne Gore radi sprječavanja unošenja i širenja, kao i preduzimanja mjera suzbijanja slinavke i šapa iz člana 54 st. 2 i 3 ovog zakona.

2.15. ZAŠTITNE MJERE

Kada se utvrdi i dok traje opasnost od slinavke i šapa Ministarstvo može u vanrednim situacijama, kao i u drugim okolnostima čije nastupanje nije moguće predvidjeti, spriječiti, otkloniti ili smanjiti do prihvatljivog nivoa, ili kada postoji rizik da se na teritoriju Crne Gore iz drugih država unese slinavka i šap ili da se prenese uvozom ili tranzitom pošiljki, radi suzbijanja i iskorjenjivanja bolesti, narediti preduzimanje i drugih mjera i postupaka koji nijesu propisani zakonom, u skladu sa članom 59 stav 3 i članom 63 stav 2 Zakona o veterinarstvu.

3. ORGANIZACIONA STRUKTURA I LANAC KOMANDOVANJA

3.1. Koordinacioni tim za upravljanje u vanrednim situacijama

U slučaju pojave slinavke i šapa i proglašavanja vanrednog stanja zbog slinavke i šapa obavještava se Koordinacioni tim za upravljanje u vanrednim situacijama putem operativnog komunikacionog centra 112, u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju.

3.2 Lanac komandovanja

3.3. Operativni štab za upravljanje vanrednom situacijom zbog epizootije slinavke i šapa (OŠ)

Za upravljanje vanrednom situacijom zbog epizootije slinavke i šapa formira se Operativni štab za upravljanje u vanrednim situacijama (u daljem tekstu: Operativni štab) kojim rukovodi direktor Direktorata za vanredne situacije.

Ministarstvo poljoprivrede u ruralnog razvoja - Uprava vrši:

- procjenu opasnosti od pojave i širenja slinavke i šapa;
- obezbjeđuje osposobljavanje zaposlenih;
- preduzima mjere i aktivnosti potrebne za efikasno izvršavanje Kriznog plana;
- obezbjeđuje pravovremenu pripremu i davanje podataka i informacija od značaja Ministarstvu unutrašnjih poslova;
- vrši i druge poslove utvrđene zakonom.

Operativnom štabu tokom trajanja epizootije, stručnu i tehničku pomoć pruža Ekspertska grupa i/ili eksperti i Specijalistička veterinarska laboratorija.

Članovi Operativnog štaba su:

- 1) ministar poljoprivrede i ruralnog razvoja (u daljem tekstu: Ministar);
- 2) direktor Uprave;
- 3) načelnik/savjetnik Sektora/Odjeljenja za zaštitu zdravlja i dobrobit životinja Uprave;
- 4) glavni veterinarski inspektor;
- 5) predstavnik granične veterinarske inspekcije;
- 6) direktor Specijalističke veterinarske laboratorije;
- 7) predstavnik Veterinarske komore Crne Gore;
- 8) predstavnik Ministarstva unutrašnjih poslova;
- 9) predstavnik Ministarstva odbrane;
- 10) predstavnik Ministarstva finansija;
- 11) predstavnik Uprave policije;
- 12) predstavnik Uprave Carina;
- 13) predstavnik Uprave za šume (lovstvo);
- 14) predstavnik Agencije za zaštitu životne sredine;

- 15) predstavnik lokalne samouprave;
- 16) predstavnik proizvođača prijemčivih životinja.

U radu Operativnog štaba, po pozivu, mogu da učestvuju starješine i predstavnici drugih ministarstava i drugih organa uprave i predstavnici drugih organizacija i institucija.

Radi uspostavljanja hitne komunikacije i obezbjeđivanja stalne dostupnosti članova Operativnog štaba, sačinjava se spisak članova Operativnog štaba sa neophodnim podacima, obezbjeđuje se neophodna oprema za hitnu komunikaciju a Uprava priprema pisana uputstva i protokole rada.

Spisak članova Operativnog štaba, Ekspertske grupe i opštinskih timovima sadrži, za svakog člana pojedinačno, najmanje sljedeće podatke:

- 1) ime i prezime;
- 2) obaveze;
- 3) telefonske brojeve (posao, stan);
- 4) E-mail (posao, stan).

3.4. Prostorije i oprema za rad Operativnog štaba

Prostorije i oprema potrebne za rad Operativnog štaba:

- 1) adekvatno opremljen kancelarijski prostor za rad članova Operativnog štaba;
- 2) sredstva za komunikaciju (telefoni (fiksni, mobilni), kompjuteri, faks, internet, radio veza i sl.);
- 3) ostala kancelarijska oprema (štampač, fotokopir, kancelarijski materijal i sl.)
- 4) kompjuterski sistem za identifikaciju stada i lokaciju životinja, a ukoliko nije moguće štampane verzije izvoda iz centralne baze;
- 5) mape razmjera 1:50.000 i 1:10.000;
- 6) uređaji za geopozicioniranje;
- 7) geografski informacioni sistem;
- 8) fotoaparati i video kamere koji se mogu dezinfikovati;
- 9) registri objekata gazdinstva goveda, ovaca, koza i svinja, klanice, stočne pijace i druge organizacije i udruženja koja bi mogla biti ugrožena i koji moraju biti obavješteni o potvrđenoj pojavi slinavke i šapa;
- 10) spisak javnih ustanova, veterinarskih i drugih organizacija koje mogu biti angažovane na poslovima suzbijanja bolesti i pružanja pomoći u vanrednim situacijama sa podacima o vrstama treninga i prethodnim iskustvima na poslovima suzbijanja visoko kontagioznih bolesti;
- 11) vozila za prevoz ljudi i opreme.

Za potrebe Operativnog štaba, mora se obezbijediti i prostorija za sastanke, komunikaciju sa medijima, predstavnicima industrije i drugim institucijama i organizacijama, kao i direktna telefonska linija rezervisana za pružanje informacija stanovništvu o načinu kontrole bolesti i ostalim značajnim informacijama.

3.5 Obaveze Operativnog štaba

Operativni štab:

- 1) sprovodi i prati sprovođenje mjera mjera za suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa od strane opštinskih timova;
- 2) preraspoređuje lica i druge resurse potrebne opštinskim timovima;
- 3) definiše područja i organizuje vakcinaciju u slučaju donošenja odluke o sprovođenju hitne vakcinacije u saradnji sa opštinskim timovima;
- 4) saraduje sa Specijalističkom veterinarskom laboratorijom;
- 5) saraduje i kontaktira sa medijima, uključujući i redovno izdavanje vanrednih saopštenja, ako je to potrebno;
- 6) saraduje sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i drugim organima po potrebi u cilju obezbjeđivanja sprovođenja

pojedinih mjera (zabrana prometa, kontrola kretanja ljudi i vozila);

7) dostavlja izvještaj o epizootičkoj situaciji u odnosu na slinavku i šap Vladi Crne Gore, nadležnim organima susjednih država i Evropskoj Komisiji.

3.6 Opštinski timovi za upravljanje u vanrednim situacijama

Na cijeloj teritoriji države, formiraju se Opštinski timovi za upravljanje u vanrednim situacijama (u daljem tekstu: Opštinski timovi).

Rukovodioci opštinskih timova su predsjednici opština. U radu Opštinskog tima obavezno učestvuje službeni veterinar.

Uprava obavještava predsjednika Opštinskog tima na čijem je terenu bolest potvrđena.

Rukovodilac Opštinskog tima u što kraćem roku, a najkasnije u roku 24 sata okuplja članove i obavještava ih o trenutnom stanju i aktivnostima za suzbijanje slinavke i šapa, i ukoliko to situacija zahtijeva, angažuje i predstavnike drugih organizacija i institucija i o tome obavještava Operativni štab. Ukupan broj aktiviranih Opštinskih timova zavisi od procjene Operativnog štaba i opasnosti i stepena raširenosti bolesti u zemlji. Nakon izvršene procjene sačinjava se mapa sa tačnim lokacijama opštinskih timova (adresa, telefonski broj i dr.).

U slučaju kada na području opštine nema registrovane veterinarske organizacije Veterinarska uprava donosi Odluku o angažovanju veterinaru iz registrovanih veterinarskih ambulanti sa područja drugih opština i upućuje na zaraženo ili ugroženo područje potreban broj veterinarskog osoblja sa drugih područja u skladu sa članom 65 Zakona o veterinarstvu.

Rukovodilac Opštinskog tima najmanje jednom dnevno organizuje sastanke sa članovima radi praćenja nivoa sprovođenja zadatih aktivnosti na suzbijanju i iskorjenjivanju slinavke i šapa, odnosno radi određivanja daljih dnevnih aktivnosti koje treba izvršiti. Prema utvrđenom stanju, formiraju se ekipe za sprovođenje popisa životinja, kliničkih pregleda životinja, uzimanja uzoraka, postavljanja znakova zabrane kretanja i obavještenja za javnost, postavljanje i kontrolu dezinfekcionih barijera, usmrćivanje i neškodljivo uklanjanje leševa, pranje, čišćenje i dezinfekciju objekata, vozila i opreme i dr.

Predsjednik Opštinskog tima uspostavlja i vodi evidenciju o sprovedenim aktivnostima i događajima značajnim za epizootiju i u stalnom je kontaktu sa Operativnim štabom.

3.7. Obaveze opštinskih timova

Opštinski timovi:

- 1) pripremaju i sprovode ispitivanje sumnjivih slučajeva na prisustvo slinavke i šapa;
- 2) organizuju hitan transport uzoraka do dijagnostičke laboratorije;
- 3) proglašavaju zaraženim gazdinstvo ili objekat na osnovu laboratorijskog nalaza i ostalih podataka/dokaza nakon konsultacija sa Operativnim štabom;
- 4) označavaju zaraženo i ugroženo područje i postavlja potrebna obavještenja o kretanju ljudi, životinja i prevoznih sredstava;
- 5) određuju i identifikuju kontaktna gazdinstva;
- 6) angažuju potreban broj lica i opremu za zaraženo gazdinstvo ili područje;
- 7) određuju "čiste" i "prljave" puteve;
- 8) izdaju rješenje o usmrćivanju i neškodljivom uklanjanju prijemčivih životinja koje se nalaze na zaraženom gazdinstvu ili kada to zahtijeva epizootička situacija u objektima i gazdinstvima na kojima postoji rizik da su zaražena ili mogućnost da će biti zaražena;
- 9) organizuju i vrše nadzor nad čišćenjem i dezinfekcijom zaraženih gazdinstava, uključujući i sprovođenje obaveznog tretmana kontaminirane opreme, materijala i vozila u skladu sa Zakonom o veterinarstvu i Prilogom 3 (Način čišćenja i dezinfekcije) Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa. Dezinfekciju obavljaju ovlašćene veterinarske organizacije, a po potrebi se mogu angažovati i druge ustanove i institucije koje posjeduju svu potrebnu opremu i osoblje obučeno za vršenje poslova dezinfekcije;
- 10) saraduju sa Operativnim štabom u definisanju zaraženih i ugroženih područja i upoznaju Operativni štab o potrebi sprovođenja specifičnih i posebnih mjera koje je neophodno sprovesti na određenom području;

11) uspostavljaju ograničenja kretanja unutar zaraženih i ugroženih područja u skladu sa Pravilnikom o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa;

12) saraduju sa nadležnim organima pri proglašavanju gazdinstava zaraženim;

13) organizuju i sprovode kontrolne posjete svim gazdinstvima na kojima se nalaze prijemčive životinje u zaraženom području kao i one lokacije koji se nalaze u ugroženom području a za koje se pretpostavlja da postoji rizik od prisustva slinavke i šapa, uključujući i one lokacije koje su označene od strane Ekspertske grupe;

14) organizuju i sprovode epizootiološka ispitivanja na zahtjev Ekspertske grupe i utvrđuju premještanja svinja odnosno kretanja kojima bi se mogla prenijeti bolest;

15) obezbjeđuju praćenje svih epizootiološki značajnih dešavanja u zaraženom i ugroženom području (prinudna klanja, neškodljivo uklanjanje leševa, čišćenje, dezinfekciju i dr);

16) formiraju timove koji će sprovesti vakcinaciju i vrše nadzor nad vakcinacijom u slučaju kada je donijeta odluka o sprovođenju hitne vakcinacije;

17) ukidaju ograničenja u slučaju kada više nema opasnosti od širenja bolesti i kada je potrebno, uvode ograničenja na gazdinstva na kojima se nalaze prijemčive životinje

18) nadgledaju naseljavanje gazdinstava ili objekta nakon ukidanja mjera zabrana i ograničenja koje se odnose na gazdinstva;

19) održavaju svakodnevne kontakte sa Operativnim štabom i najmanje jednom dnevno podnose izvještaj o postignutim rezultatima na iskorjenjivanju bolesti;

20) održavaju komunikaciju sa lokalnom samoupravom, poljoprivrednim i trgovinskim organizacijama, veterinarima, držaocima životinja i lokalnim medijima u cilju informisanja o situaciji u vezi sa prisustvom bolesti na terenu;

21) organizuju neškodljivo uništavanje leševa.

Opštinski timovi vode hronološke zabilješke u formi dnevnika o svim aktivnostima u u vezi sa izbijanjem i iskorjenjivanjem slinavke i šapa. Tokom trajanja epizootije uspostavljeni Opštinski timovi su u stalnom zasijedanju. Radni dan i aktivnosti u Opštinskom timu započinju održavanjem sastanaka na kojima se izvještava o sprovedenim aktivnostima, ograničenjima, planiranjem dnevnih aktivnosti i aktivnosti za naredne dane, analiziranjem operativnih planova (usmrćivanje, dezinfekcija, klanje itd.). Na kraju radnog dana razmatraju se sprovedene aktivnosti, sumiraju izvještaji dobijeni od terenskih ekipa, sastavljaju saopštenja za javnost, pripremaju tabelarni i pisani izvještaji, analiziraju podaci epizootioloških anketa o obavljenim epizootiološkim ispitivanjima, prati se dnevna potrošnja materijalnih sredstava, procjenjuju se potrebe za dodatnim materijalnim sredstvima i o tome se dostavlja dnevni izvještaj Operativnom štabu.

Dnevni izvještaj sadrži podatke o:

- pojavi novih slučajeva bolesti;
- aktivnostima o obilasku terena i utvrđenom stanju;
- sumnjivim slučajevima bolesti;
- procjeni epizootiološkog stanja;
- usmrćivanju životinja;
- neškodljivom uklanjanju leševa;
- čišćenju i dezinfekciji;
- o licima i aktivnostima opštinskih timova;
- broju, opremljenosti, smještaju i potrebama angažovanih lica;
- vakcinaciji;
- kontaktima sa medijima i
- tekućim problemima.

Svi bezbjednosni incidenti moraju se odmah prijaviti Operativnom štabu ili relevantnom državnom organu (Uprava policije, organi za prekršaje, tužilaštvo). U slučaju potrebe preduzimaju se odgovarajuće mjere.

3.8. Sastav Opštinskih timova

U rad opštinskih timova uključuju se sljedeća lica:

- 1) nadležni službeni veterinar;
- 2) veterinari sa iskustvom na prepoznavanju kliničkih simptoma i dijagnostici slinavke i šapa i sprovođenju mjera i postupaka na zaraženim i ugroženim gazdinstvima (usmrćivanje, neškodljivo uklanjanje leševa, čišćenje i dezinfekciju);
- 3) pomoćno tehničko osoblje obučeno za postupanje na zaraženim i ugroženim gazdinstvima i preduzimanju aktivnosti na ograničavanju kretanja lica, životinja i prevoznih sredstava;
- 4) administrativno osoblje osposobljeno i upoznato sa pravilima postupanja i sprovođenja svih propisanih mjera u slučaju iznenadne pojave slinavke i šapa na lokalnom nivou i upotrebu kompjuterizovanih sistema (centralna baza podataka životinja, LABIS i dr).

Broj ljudi koji se angažuju u opštinskim timovima može se povećavati kada se za tim ukaže potreba kako bi Opštinski tim bio u mogućnosti da sprovedi odluke koje donosi Operativni štab i Ekspertska grupa. Na taj način se obezbeđuje potpuna kontrola situacije na terenu.

3.9. Obaveze pojedinih članova opštinskih timova

Pojedini članovi Opštinskog tima imaju posebne, specifične obaveze koje im određuje rukovodilac Opštinskog tima uz konsultaciju sa nadležnim službenim veterinarom.

Nadležni službeni veterinar, veterinari, veterinarski tehničari i administrativno osoblje organizuju i nadgledaju sprovođenje sljedećih poslova:

- 1) usmrćivanje i neškodljivo uklanjanje leševa;
- 2) podrška veterinarima angažovanim na terenu i dostavljanje opreme i materijala;
- 3) čišćenje i dezinfekcija;
- 4) priprema izvještaja Opštinskom timu; i
- 5) drugih stručnih poslova u sprovođenju biosigurnosnih mjera.

3.10. Oprema opštinskih timova

Opštinski timovi moraju biti snabdjeveni sledećom opremom:

- 1) sredstva za komunikaciju (telefoni - fiksni, mobilni, kompjuteri, faks, internet, radio veza i sl.);
- 2) kancelarijska oprema (šampač, fotokopir i sl.);
- 3) kompjuterski sistem za identifikaciju stada i lokaciju životinja, a ukoliko nije moguće štampane verzije;
- 4) mape razmjera 1:50.000 za ugrožena područja i 1:10.000 za zaražena područja;
- 5) redovno ažuriran spisak organizacija i drugih lica koje mogu biti ugrožene slinavkom i šapom a koje je potrebno obavjestiti o postojanju bolesti;
- 6) dovoljan broj prevoznih sredstava.

Lista organizacija koje se obavještavaju o postojanju bolesti:

- 1) organi lokalne samouprave;
- 2) područna jedinica uprave policije;
- 3) područna jedinica granične službe i uprave carina;
- 4) ostale službe koje vrše određene aktivnosti na zaraženim gazdinstvima ili zaraženom ili ugroženom području;
- 5) stočne pijace, sabirni centri i trgovci životinjama;
- 6) veterinarske ambulante;
- 7) prevoznici životinja i proizvoda životinjskog porijekla;
- 8) pravna i fizička lica koji se bave proizvodnjom i prometom goveda, ovaca, koza i svinja;
- 9) pravna i fizička lica koja vrše promet i proizvodnju hrane za životinje;
- 10) lovačke organizacije;

- 11) objekti za klanje i objekti za preradu i proizvodnju proizvoda od mesa;
- 12) udruženja poljoprivrednih proizvođača; i
- 13) pravna lica koja vrše poslove DDD.

Službeni veterinari koji vrše poslove zdravstvene zaštite na zaraženom i ugroženom području moraju posjedovati mobilne telefone (mreža sa najvećim stepenom pokrivenosti za to područje) za komunikaciju sa Operativnim štabom.

U cilju obezbjeđivanja visokog nivoa biosigurnosnih mjera potrebno je obezbijediti odvojene sanitarne prostorije (tuševе, kabine za presvlačenje) za zaposlena lica koje dolaze sa gazdinstava i objekata za koje se pretpostavlja da nijesu zaražena a posebno odvojene prostorije za kontaminirana lica koja su bila na sumnjivim ili zaraženim gazdinstvima odnosno objektima.

Nakon službene potvrde slinavke i šapa potrebno je Opštinskom timu obezbijediti i dostaviti potrebnu opremu i potrošni materijal radi suzbijanja i iskorjenjivanja slinavke i šapa.

Zbog važnosti najstrožih mogućih biosigurnosnih mjera, opštinski timovi moraju imati tuševе i svlačionice za osoblje koje je boravilo u prostoru za koji se vjeruje da nije zaraženo, odvojeno od istih takvih objekata za osoblje koje je boravilo u prostoru za koji se sumnja ili zna da je zaraženo. Oprema koja se koristi u "čistom" dijelu prostorija, dekontaminira se u prostorijama odvojenim od onih koje se koriste za dekontaminaciju opreme iz prostora za koji se sumnja ili zna da je zaraženo.

Te sanitarne prostorije, ako je potrebno, mogu da koriste i lica angažovana i u pokretnim sanitarnim jedinicama (jedinice organa nadležnog za odbranu), osoblje sa zaraženih gazdinstava kako bi se obezbijedilo da sprovođenje postupka dekontaminacije prilikom pakovanja i predaje dijagnostičkog materijala, kliničkih i drugih pregleda, post-mortem pregleda ili čišćenja i dezinfekcije zaraženih prostora obavlja uz minimalni rizik od širenja virusa slinavke i šapa.

Oprema i potrošni materijal obuhvata:

1) zaštitna odijela za jednokratnu upotrebu i opremu za lica koja vrše terenski rad (gumene i rukavice od lateksa, zaštitne maske i naočare, gumene čizme, PVC vreće otporne na autoklaviranje za pakovanje zaštitne odbačene odjeće i opreme za dezinfekciju i čuvanje čizama);

2) opremu za fiksiranje goveda, ovaca, koza i svinja;

3) farmaceutska sredstva za omamljivanje goveda, ovaca, koza i svinja, špricevi, igle;

4) opremu za uzimanje uzoraka za dijagnostičko ispitivanje i vršenje obdukcije (odgovarajuće kontejnere za tečni materijal i organe, materijal za pakovanje, vakumtajnere i epruvete za uzorkovanje krvi, špriceve i igle za uzorkovanje krvi i opremu za transport uzoraka);

5) opremu za usmrćivanje/eutanaziju životinja (pištolj sa penetrirajućim klinom, opremu za presijecanje kičmene moždine, prenosni električni uređaj, špriceve, igle);

6) opremu za čišćenje i dezinfekciju (četke, lopate, kofe, ledne prskalice (ručne i na motorni pogon, uređaje za pranje pod pritiskom);

7) odgovarajuću količinu dezinfekcionih sredstava koja provjereno djeluju na slinavke i šapa;

8) odgovarajuću opremu i sredstva za obilježavanje zaraženog i ugroženog područja i

9) kancelarijski materijal, knjige potrebnih obrazaca i zapisnike i dr.;

10) fotoaparat i video kameru otporne na dezinfekciono sredstvo, baterijske lampe i dr.

Opštinski timovi na osnovu prethodno zaključenih ugovora sa organima lokalne samouprave moraju da imaju mogućnost hitnog angažovanja mehanizacije za kopanje jama za uništavanje zaraženih uginulih i usmrćenih životinja, teretnih vozila (kamiona, cistijerni za vodu i dr), agregate za obezbjeđivanje struje, pumpi za vodu, uređaja za pranje pod pritiskom i druge potrebne opreme.

3.11. Ekspertska grupa

U cilju pružanja stručne pomoći Operativnom štabu i Opštinskim timovima Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja - Uprava obrazuje Ekspertsku grupu sa stalnim članovima a u slučaju potrebe sastav ekspertske grupe se može mijenjati. Članovi ekspertske grupe su doktori veterinarske medicine i lica sa odgovarajućim stručnim znanjima i iskustvima u oblasti bolesti goveda, ovaca, koza i svinja, dijagnostike, suzbijanja i iskorjenjivanja slinavke i šapa (spec. epizootologije, patologije, virusologije, mikrobiologije). Članovi ekspertske grupe dužni su biti dostupni i pripravnici u slučaju pojave slinavke i šapa.

3.12. Obaveze i odgovornosti Ekspertske grupe

U slučaju kada u zemlji nema pojave slinavka i šapa, dužnosti i obaveze Ekspertske grupe su pružanje stručne pomoći:

- 1) veterinarskoj službi u planiranju aktivnosti i mjera u slučaju iznenadne pojave slinavke i šapa;
- 2) u izradi stručnih uputstava i instrukcija nadležnim organima, Operativnom štabu u vezi sa preduzimanjem mjera na suzbijanju i iskorjenjivanju slinavke i šapa;
- 3) za unapređenje kriznog plana i/ili izmjenu kriznog plana;
- 4) pri izradi plana obuke za veterinarsko osoblje iz oblasti kliničke patologije, epizootiologije i kontrole i suzbijanja slinavke i šapa, obavještavanja javnosti, kontrolu sprovođenja mjera i dr.;
- 5) za razvoj modela za sakupljanje i analizu epizootioloških podataka;
- 6) za razvoj modela pri donošenju odluka na osnovu naučnih saznanja, propisanih zahtjeva i preporučenih međunarodnih standarda;
- 7) pri izradi plana za sprovođenje vježbi simulacije suzbijanja slinavke i šapa.
- 8) pri sprovođenju obuke veterinarskog osoblja u oblasti ranog kliničkog otkrivanja i prepoznavanja simptoma slinavke i šapa uključujući i diferencijalno dijagnostičke prepoznavanje sličnih bolesti, epizootiologije i patologije slinavke i šapa;
- 9) pri organizovanju medijsko informativne kampanje o značaju slinavke i šapa i dr.

U slučaju pojave sumnje na slinavke i šapa, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja -Uprava obavještava Ekspertsku grupu koja odmah počinje sa radom.

Ekspertska grupa mora da ima dostupne podatke i omogućen pristup svim neophodnim informacijama bitnim za izradu prve procjene epizootiološke situacije kako bi izdala stručno uputstvo, primjereno situaciji; za uzimanje uzoraka i sprovođenje potrebnih laboratorijskih ispitivanja za brzo postavljanje dijagnoze ili isključivanja slinavke i šapa. Ekspertska grupa je dužna da pri svakoj pojavi sumnje na slinavku i šap izlazi na potencijalno zaraženo gazdinstvo i na terenu vrši procjenu situacije.

U slučaju potvrđivanja slinavke i šapa Ekspertska grupa je dužna da:

- izvrši procjenu kliničke slike oboljelih životinja na gazdinstvu;
- analizira podatke i sve činjenice od značaja dobijene epizootiološkim ispitivanjem u cilju utvrđivanja porijekla zaraze, datuma pojave bolesti i mogućeg širenja bolesti;
- izvrši procjenu gazdinstava, objekata ili lokacija koje su pod najvećim rizikom od direktnog ili indirektnog kontakta sa virusom slinavke i šapa i identifikuje moguće puteve prenošenja virusa slinavke i šapa;
- pruža savjetodavnu i stručnu pomoć starješini nadležnog organa i Operativnom štabu pri izradi plana nadzora epizootije, programa serološkog nadzora i druge mjera za suzbijanje slinavke i šapa;
- sprovodi kontinuirana epizootiološka ispitivanja;
- priprema epizootiološki izvještaj upotpunjen podacima o meteorološkim, geografskim i ostalim raspoloživim podacima;
- analizira podatke sa terena u kontinuitetu i vrši procjene u odnosu na definisane mjere nadzora, postignute rezultate i ishoda pojedinih odluka na tok i širenje slinavke i šapa tokom trajanja epizootije;
- vrši procjenu i određuje vrijeme za pooštavanje pojedinih mjera (intenzitet, prostor) tokom trajanja epizootije i o tome obavještava Operativni štab;
- predlaže najprikladniji način usmrđivanja životinja, uništavanja leševa ubijenih i usmrćenih životinja i dekontaminacije gazdinstava i objekata, uzimajući u obzir ekološki uticaj i rizik po zdravlje ljudi.

Ekspertska grupa na osnovu sprovedenog epizootiološkog ispitivanja, sastavlja epizootiološki izvještaj o prvim slučajevima bolesti koji sadrži najmanje sledeće:

- 1) opšte stanje na gazdinstvima goveda, ovaca, koza i svinja;
- 2) broj prijemčivih životinja po vrstama i ostalih životinja na gazdinstvima;
- 3) način/tehnologiju uzgoja;
- 4) pojedinačne kategorije životinja po vrstama na gazdinstvima;

- 5) broj i starost goveda, ovaca, koza i svinja koje pokazuju kliničke simptome bolesti;
- 6) datum uočavanja prvih kliničkih znakova bolesti;
- 7) lokaciju gazdinstava, veličinu i povezanost sa ostalim gazdinstvima na kojima se nalaze goveda, ovce, koze i svinje, opisom puteva, prirodnih barijera, drugim objektima u okruženju, pijacama, klanicama i dr.;
- 8) kretanje i promet goveda, ovaca, koza i svinja, hrane, lica i potencijalno kontaminiranog materijala sa zaraženih gazdinstava i objekata ili ka zaraženim objektima i gazdinstvima

3.13. Oprema Ekspertske grupe

- 1) zaštitna odijela za jednokratnu upotrebu i opremu za lica koja vrše terenski rad (gumene i rukavice od lateksa, zaštitne maske i naočare, gumene čizme, PVC vreće otporne na autoklaviranje za pakovanje zaštitne odbačene odjeće i opreme za dezinfekciju i čuvanje čizama);
- 2) oprema za fiksiranje goveda, ovaca, koza i svinja;
- 3) farmaceutska sredstva za omamljivanje goveda, ovaca, koza i svinja, špricevi, igle;
- 4) oprema za uzimanje uzoraka za dijagnostičko ispitivanje i vršenje obdukcije (odgovarajući kontejneri za tečni materijal i organe, materijal za pakovanje vakumtajnera i epruvete za uzorkovanje krvi, špricevi i igle za uzorkovanje krvi i oprema za transport uzoraka);
- 5) oprema za usmrćivanje/eutanaziju životinja (pištolj sa penetrirajućim klinom, oprema za presjecanje kičmene moždine, prenosni električni uređaj, špriceve, igle);
- 6) oprema za čišćenje i dezinfekciju (četke, lopate, kofe, ledne prskalice (ručne i na motorni pogon, uređaje za pranje pod pritiskom);
- 7) odgovarajuća količina dezinfekcionih sredstava koja provjereno djeluju na virus slinavke i šapa;
- 8) odgovarajuća oprema i sredstva za obilježavanje zaraženog i ugroženog područja i kancelarijski materijal, knjige potrebnih obrazaca i zapisnike i dr.

3.14. Lica i oprema za sprovođenje mjera suzbijanja i iskorjenjivanja slinavke i šapa

Angažovana lica

Za izvršavanje poslova za sprovođenje mjera suzbijanja i iskorjenjivanja slinavke i šapa angažuju se; nadležni službeni veterinar, osoblje registrovanih veterinarskih ambulanti u mjestu izbijanja slinavke i šapa ili sa područja susjednih opština, zaposleno osoblje Specijalističke veterinarske laboratorije i druga pravna lica za obavljanje veterinarske djelatnosti i administrativno veterinarsko i drugo osoblje.

U slučaju potrebe Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja - Uprava može narediti sprovođenje veterinarsko sanitarnih mjera i veterinarima iz veterinarskih organizacija iz drugih opština, drugim pravnim licima za obavljanje veterinarske ili poljoprivredne djelatnosti i njihovo angažovanje u zaraženom i ugroženom području a naročito kada na području opštine nema organizovane veterinarske organizacije.

U cilju efikasnijeg sprovođenje mjera iz Kriznog plana organizuju se specijalizovane ekipe za:

- 1) Popis životinja (službeni veterinar, veterinar i veterinarski tehničar/i);
- 2) Uzorkovanje krvi (službeni veterinar, veterinar i veterinarski tehničar/i);
- 3) Usmrćivanje/Eutanaziju (službeni veterinar, veterinar i veterinarski tehničari);
- 4) Dezinfekcija (veterinar, veterinarski tehničar/i i drugo osoblje osposobljeno za obavljanje poslova DDD).

Lista angažovanih i uključenih lica, u sprovođenju Kriznog plana data je u Prilogu 2 koji je sastavni dio kriznog plana.

4. DIJAGNOSTIČKA LABORATORIJA

4.1. Službena laboratorija

Službena laboratorija za slinavku i šap je Specijalistička veterinarska laboratorija koja je odgovorna za usklađivanje

dijagnostičkih standarda i metoda za dijagnostiku slinavke i šapa u Crnoj Gori.

Laboratorijska ispitivanja vrše se prije svega radi potvrđivanja ili isključivanja prisutnosti slinavke i šapa kao i za isključivanje drugih vezikularnih bolesti. Kada se potvrdi izbijanje slinavke i šapa i utvrdi serotip virusa, određuju se antigenske karakteristike tog virusa u odnosu na referentni vakcinalni soj, uz pomoć Referentne laboratorije za slinavku i šap Evropske Unije, prema potrebi.

Specijalistička veterinarska laboratorija mora raspolagati odgovarajućom opremom i primjerenim brojem stručno osposobljenog osoblja za obavljanje laboratorijskih ispitivanja slinavke i šapa.

U dijagnostici slinavke i šapa za dokazivanje antitijela za viruse slinavke i šapa koriste se komercijalno dostupni kompleti NSP ELISA kitova koji se zasnivaju na dokazivanju antitijela za nestrukturani protein 3ABC virusa slinavke i šapa u serumu goveda, ovaca, koza i svinja i omogućava dokaz antitijela nezavisno o serotipu koji uzrokuje infekciju. Isto tako moguće je razlikovati inficirane životinje od vakcinisanih životinja.

Za određivanje virusnog genoma slinavke i šapa koristi se metoda lančane reakcije polimerazom Real-Time PCR (kvantitativni PCR).

Za dokazivanje antigena virusa slinavke i šapa i određivanje serotipa O, A, C i Asia 1 koristi se imunoenzimski test FMDV Ag ELISA (Indirect sandwich enzyme-linked immunosorbent assay for detection of antigens of foot-and-mouth disease virus, serotypes O, A, C i Asia 1).

Za dokazivanje antitijela virusa slinavke i šapa i određivanje serotipa O, A, C i Asia 1 koristi se imunoenzimski test SP ELISA.

5. MOGUĆI SCENARIJI IZBIJANJA EPIDEMIJE SLINAVKE I ŠAPA

Za potrebe planiranja za slučaj nepredviđenih situacija, procjenu finansijskih, fizičkih i ljudskih resursa potrebnih za sprovođenje mjera utvrđenih Kriznim planom za suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa i pripremu vježbi simulacije za obuku osoblja, važno je definisati obim i ozbiljnost epizootije.

Za navedene svrhe pripremljena su tri scenarija izbijanja epizootije: najjednostavnija scenario br. I do najsloženijeg br. III. i ključni kriterijumi pri određivanju scenarija su:

- broj pojava bolesti
- broj žarišta zaraze
- stepen intenziviranja proizvodnje
- prosječan broj životinja na gazdinstvu
- gustina populacije životinja
- broj životinja izloženih bolesti

Za sve situacije Ekspertska grupa mora utvrditi da li su predviđene mjere dovoljne za sprečavanje daljeg širenja bolesti.

Pojačane mjere kontrole obuhvataju:

- proširenje područja nadzora na više od 10 km u poluprečniku;
- ograničavanje kretanja van područja nadzora;
- ograničavanje prevoza životinja širom zemlje u kontekstu regionalnih kontrolnih mjera;
- kontrola broja kontakata između poljoprivrednih gazdinstava; .
- obavezno i kontrolisano sprovođenje čišćenja i dezinfekcije vozila za prevoz životinja;
- preventivno usmrćivanje životinja;
- ograničavanja rasploda;
- klanje životinja uz isplatu štete, prije nego dostignu uobičajenu težinu za klanje;
- vakcinacija životinja.

Sljedeća tabela predstavlja prikaz kriterijuma koji utiču na ozbiljnost situacije i mjere suzbijanja bolesti koje bi se mogle primijeniti za svaki od tri scenarija. Brojevi u zagradama stavljaju određujući kriterijume u kategoriju (1), u kojoj bi prisutnost samo jednog elementa značila da će se situacija obraditi u nekom višem scenariju, i u kategoriju (2), da bi bio potreban neki viši scenarij.

Kriterijum	Scenario I	Scenario II	Scenario III
Broj pojava bolesti (1)	Do 10	11-40	Preko 40
Broj žarišta zaraze (1)	1 ili 2	3 do 6	Preko 6
- intenziviranje u područjima od 3 km i 10 km (2)	- gazdinstva sa najviše 50 grla goveda, ovaca, koza - ili 200 svinja	- gazdinstva sa 51 do 100 grla goveda, ovaca, koza - ili 201 do 500 svinja	- gazdinstva sa više od 100 grla goveda, ovaca, koza - ili 500 svinja
- prosječni broj životinja po jednom imanju u područjima od 3 km i 10 km (2)	- do 70 grla goveda, ovaca, koza (ekstenzivan uzgoj) - ili do 100 svinja	- 71 do 200 grla goveda, ovaca, koza (ekstenzivan uzgoj) - ili 101 do 250 svinja	- više od 200 grla goveda, ovaca, koza - ili više od 250 svinja
- gustina populacija goveda, ovaca, koza u područjima od 3 km i 10 km (2) - broj svinja izloženih bolesti (1)	- niska gustina - nema zaraženih stada svinja	- srednja gustina - do 5 zaraženih stada svinja	- velika gustina - preko 5 zaraženih stada svinja
Kontrolne mjere koje treba primijeniti	Uobičajene kontrolne mjere u skladu sa Pravilnikom	Dodatne mjere: - povećana područja - regionalizacija, - preventivno usmrćivanje	Dodatne mjere: - hitna vakcinacija - klanje mladih životinja - zabrana rasploda

* Ova tabela predstavlja samo okvirnu smjernicu, a kriterijume se mijenjaju i prilagođavaju prema stepenu opasnosti i trenutnoj epizootičkoj situaciji kao i uslovima držanja životinja

6. SREDSTVA ZA SPROVOĐENJE KRIZNOG PLANA

Sredstva za sprovođenje Kriznog plana obezbjeđuju se iz budžeta Crne Gore - budžetske rezerve.

Sredstvima iz stava 1 ove tačke finansira se dijagnostička ispitivanja i blagovremeno otkrivanje virusa slinavke i šapa u prirodi među populacijom prijemčivih životinja, naknada štete za usmrćene i zaklane životinje, prilikom sprovođenja mjera vlasnicima životinja, nabavka vakcina i sprovođenje hitne vakcinacije i drugi troškovi za:

- nabavku opreme za zaštitu angažovanih lica;
- nabavku potrošnog materijala;
- opremanje Operativnog štaba i opštinskih timova za upravljanje u vanrednim situacijama;
- opremu i sredstva za usmrćivanje životinja;
- opremu i vozila za sakupljanje leševa usmrćenih i uginulih životinja;
- opremu i sredstva za neškodljivo uklanjanje leševa;
- sredstva i opremu za čišćenje i dezinfekciju zaraženih gazdinstava, objekata, opreme i vozila i drugih kontaminiranih predmeta;
- veterinarske lijekove i dijagnostička sredstva za zdravstvenu zaštitu životinja;
- naknadu štete držaocima za uginule ili usmrćene životinje i oštećene ili uništene predmete prilikom izvršenja naređenih mjera;
- izradu informativno-edukativnog materijala;
- obuku angažovanih lica;
- rad eksperata i/ili grupa za nadzor i kontrolu sprovođenja mjera iz državnih organa ili drugih institucija;
- naknadu za angažovanje pravnih i fizičkih lica koja učestvuju u sprovođenju određenih mjera i aktivnosti;
- naknadu za rad zaposlenih iz državnih organa ili drugih institucija za vanredno radno angažovanih i povećan obim poslova.

7. OPREMA

Sva oprema navedena u Kriznom planu mora se redovno obnavljati, održavati u ispravnom stanju, biti uvijek dostupna i racionalno se koristiti. Oprema se mora čuvati u odgovarajućim uslovima i prostorijama. O utrošenoj opremi mora se voditi precizna evidencija. Operativni štab, Opštinski timovi i Specijalistička veterinarska laboratorija su odgovorni za čuvanje i održavanje opreme, korišćenje, potrošnju, nabavku i dr., u zavisnosti od mjesta gdje je oprema smještena.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja - Uprava obezbjeđuje opremu kupovinom, ugovorom o zakupu ili iznajmljivanju ili ugovorom o angažovanju pravnih i fizičkih lica za određene robe i usluge za potrebe realizacije Kriznog plana (mašine za dezinfekciju većih razmjera, opremu i mašine za kopanje, prevoz leševa i dr.).

8. INFORMISANJE JAVNOSTI

Javnost se obavještava o sprovođenju mjera za suzbijanje pojave i iskorjenjivanja slinavke i šapa i o opasnostima od bolesti, njenog štetnog djelovanja na stočarstvo i privredu u cjelini, kliničke simptome i važnost hitnog obavještavanja u slučaju sumnje na pojavu slinavke i šapa putem elektronskih ili štampanih medija.

Saopštenja za javnost daje ministar poljoprivrede i ruralnog razvoja, a u slučaju potrebe davanja izjave za javnost na lokalnoj nivou, ministar može ovlastiti i druga lica.

9. Ovaj plan objaviće se u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 08-1925

Podgorica, 30. jula 2015. godine

Vlada Crne Gore

Predsjednik,

Milo Đukanović, s.r.

***NAPOMENA REDAKCIJE:** Priloge u PDF formatu možete preuzeti klikom na sledeći link:*

[Prilozi](#)